

Клюєва Юлія Олегівна, консультант
юридичної компанії «Легум»

АВТОРИТЕТ ДОКТРИНАЛЬНОГО ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА

Доктринальне тлумачення норм права відіграє важливу роль у процесах правотворчості, правореалізації та правозастосування. У зв'язку із цим справедливим є міркування, що найбільшу значущість серед видів неофіційного тлумачення має саме доктринальне тлумачення.

Інтерес до суті авторитету доктринального тлумачення зумовлений необхідністю конкретизації його юридичного значення, а також розширенням теоретико-правових уявлень про його вплив на якість і результат юридичної діяльності.

У широкому значенні *«авторитет»* слід тлумачити як загальновизнане значення особи або організації в різних сферах суспільного життя, що ґрунтується на глибоких знаннях, компетенції, досягненнях у своїй галузі, а також сама особа, яка користується впливом або визнанням. Тобто *авторитет* – це загальновизнане значення, вплив, загальна повага. З огляду на таке визначення, авторитет має суб'єктний характер, він закріплюється за конкретною особою або групою осіб.

Авторитет доктринального тлумачення підтримує такий суб'єктний елемент: вчені-юристи, колектив учених, науково-дослідні установи, які здійснюють процес наукової юридичної інтерпретації. Тобто авторитетність доктринального тлумачення підкріплена безпосередньо авторитетом вчених. Цей авторитет формується на підставі таких складових: високий рівень наукової правосвідомості, наукової обґрунтованості та переконливості юридичної оцінки, розгорнута наукова аргументація і високий ступінь систематизації в правотлумачній діяльності.

Цікавою є думка Л. В. Соцура щодо авторитету доктринального тлумачення в правозастосуванні, згідно з якою його роль посилюється, коли в юридичній практиці доводиться застосовувати аналогію закону чи права. Таким чином, звернення до цілеспрямованого та глибокого наукового аналізу основних засад і принципів права учасниками доктринального тлумачення засвідчує істотне значення (авторитетність) доктринального тлумачення в правозастосовній практиці [1, с. 58].

Авторитетність доктринального тлумачення відображається і в правореалізаційній практиці. У теорії права зазначають, що силою свого авторитету доктринальне тлумачення впливає на правосвідомість, формуючи правову культуру, розширює уявлення і знання про свої права й обов'язки, спонукає учасників правовідносин до законних активних дій з реалізації на практиці державної волі.

Мислитель Г. Ф. Шершеневич у своїй праці «Загальна теорія права» зауважував: «Тлумачення не має ніякої обов'язковості, все одно, хто його здійснює – приватні особи чи міністри, учені або досвідчені практики, або особи, що не пов'язані з юриспруденцією. Результати тлумачення освічених юристів можуть мати, порівняно з тлумаченням будь-якої іншої особи, високий моральний авторитет, але не мають жодного юридичного авторитету» [2, с. 733]. Таким чином, доктринальне тлумачення має допоміжний характер.

У загальнотеоретичній юриспруденції не досягнуто єдності думок стосовно характеру доктринального тлумачення. Хоча в теорії права переважає позиція, за якою особливістю доктринального тлумачення є його допоміжна роль. Однак, на думку Г. М. Надьожина, доктринальне тлумачення норм права є однією з основних форм правової діяльності. У зв'язку із цим учений зауважує, що доктринальне тлумачення не може діяти як допоміжний елемент, оскільки інтерпретаційна, правотворча і правозастосовна діяльність ґрунтується саме на наукових підходах і висновках. Науковець вважає, що результати доктринального тлумачення можуть мати як обов'язковий (офіційний), так і необов'язковий (неофіційний, рекомендаційний) характер. Неофіційний (рекомендаційний) характер доктринального тлумачення виражається в результатах, які не мають обов'язкового значення (науково-практичні коментарі тощо). Офіційний зміст доктринального тлумачення полягає в інтерпретаційних актах обов'язкового характеру – актах офіційного нормативного тлумачення, а кожний акт офіційного тлумачення ґрунтується на доктрині [3, с. 18].

Таким чином, доктринальне тлумачення, виявляючись в актах офіційного тлумачення, є необхідною складовою процесу офіційної роз'яснювальної інтерпретації, що засвідчує авторитетність доктринального тлумачення в юридичній діяльності.

Отже, доктринальне тлумачення має авторитет у різних видах юридичної діяльності. Сутність його авторитету також полягає в здатності визначати можливі шляхи вдосконалення законодавства і позитивно впливати на правову культуру та правосвідомість населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Соцуρο Л. В. Неофициальное толкование норм права : учеб. пособие / Л. В. Соцуρο. – М. : Профобразование, 2000. – 112 с.
2. Шершеневич Ф. Г. Общая теория права / Ф. Г. Шершеневич. – М., 1910. – 814 с.
3. Надежин Г. Н. Доктринальное толкование норм права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Надежин Г. Н. – Н. Новгород, 2005. – 218 с.

Колінько Олена Олександрівна,
доцент кафедри права Київського
кооперативного інституту бізнесу
і права, кандидат юридичних наук

МЕХАНІЗМ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ СУЇЦИДЕНТА ПІД ЧАС ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА

Перехід від індивідуального до загальносоціального відбувається соціально-психологічними каналами й механізмами, тобто шляхом спілкування між людьми. Наприклад, таким «шляхом» може бути певна конфліктна ситуація. Жертва, так само як і злочинець, є структурним елементом будь-якої криміногенної ситуації. Отже, умовно можна створити певний трикутник «злочинець – конфліктна ситуація – жертва», кожен елемент якого взаємодіє і є взаємозалежним один від одного.

Кожна особа має власний поріг, який відмежовує її альтруїстичні ідеї світосприйняття від егоїстично-конфліктних. З огляду на те, що кожна особа є особистістю, якій притаманна наявність певної, але в кожному випадку різної сукупності біологічно зумовлених і соціально детермінованих властивостей та якостей, можна стверджувати, що одну й ту саму ситуацію різні особи сприйматимуть по-різному. Усе це може залежати від стану особи, її виховання, переконань і досвіду [1, с. 116].